

מלחמת קיום

מאמר יסודי כנכחי החיים שזכינו לטמוע מפי כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א – עם פרוץ המלחמה בארצנו הקדושה
רעיון דרעווין פרשת בהעלותך תשפ"ה

א. בין פארי לנתני

הימים האלה הם זכוכית מגדלת מדהימה, שחושפת את מה שקורה לנו תמיד בתוך הנפש, בזמני שגרה כמו בזמני מלחמה. כשהתעוררנו בבוקר יום שישי פרשת בהעלותך, ושמענו על המתרחש במרחק אלפיים קילומטרים מהגבול המזרחי שלנו – אין מה לומר, **תחושת עוצמה אדירה מילאה אותנו. היה קשה להחמיץ את החיוכים הרחבים על פנינו. אח, איזו מפלה לשונאינו...** ברוך השם כמובן.

לא חלפו כמה שעות, וטיל היפרסוני נחת הישר על גבול בני ברק רמת גן, מרעיד את כל האזור, מנפץ זגוגיות ומטלטל לבבות – **ותחושת העוצמה פינתה את מקומה לחרדה גדולה. אנחנו לא שולטים.**

ומאז ועד לרגע זה, אנחנו עוברים שוב ושוב באותה דנדדה רגשית:

תקיפה מוצלחת באיראן? עוצמה.

פגיעה ישירה בבני ברק? חוסר אונים מוחלט.

בין אזעקות ליירוטים, בין מקלטים לדיווחים, מסתובב האדם, עם נפש רגישה ומבוהלת, ומחפש פתרון לשאלה קיומית ועמוקה:

אז מה האמת? המצב בשליטה – או לא?

מהם הפנים האמיתיות שלנו? שמחת תורה תשפ"ד עם קלצ'ניקובים וכפכפים – או התקיפה באיראן עם שלושה בסיסים מסתוריים על אדמת **האויב? הכישלון בבארי – או ההצלחה האדירה בנתני?**

והאמת, ברגע של כנות: הרבה יותר משהשאלה הזו היא על המדינה ו'כוחותינו' – היא שאלה עצמית, פנימית, חודרת ומעיקה:

מי אנחנו?

אנחנו מוצלחים ושולטים – או חלשים וחסרי אונים?

המלחמה בחוץ היא רק טריגר, היא זו שמעוררת לנו את השאלה הזו ביתר שאת. אבל האמת שהיא קיימת בתוכנו כל הזמן.

ב. בין נאפה לייאוש

מסע החיים האנושי עובר בין המון סוגי רגשות. כל הרגשות כולם מתחלקים בין שתי קבוצות: **גאווה – וייאוש.**

גאווה, היא מה שאנחנו קוראים 'חוויית הצלחה', או 'התלהבות', או 'אושר', או 'שליטה במצב', או 'ביטחון עצמי', או 'ערך עצמי'. כל אלה הם גאווה, כי הם תחושות שמספרות לנו סיפור של שליטה אנושית, שאף אחד לא יכול לנצח אותנו, שאנחנו בטוחים במקום שלנו.

ייאוש – היא התחושה שמסתתרת מאחורי הפחדים והחרדות, הכישלונות והחוסר אונים. בכל פעם שצפה בנו תחושת חידלון, כשהתוכניות לא מתממשות, כשהשליטה חומקת מבין האצבעות, כשחלומות מתנפצים ודברים משתבשים, או כשיש אזעקה ואפילו הממ"ד לא מבטיח לך הגנה של מאה אחוז – פתאום מתגלה הנפש החלושה והנפחדת, זו שמבינה שאין לה סיכוי.

השאלה הזו לא מפסיקה להעיק לנו בתוך הלב. באופן לא מודע אנחנו כל הזמן עסוקים בלמצוא הוכחות לכך שאנחנו שולטים על החיים, ואם המציאות מוכיחה כרגע שאין לנו שליטה? – אנחנו פשוט נסחפים לעצב, חרדה או בלבול תהומי.

ג. בין אזעקה להדהקה

לא פלא, שהימים האלה גורמים לנו לחוסר שקט.

פתאום, בבת אחת, צפים בנו כל כך הרבה הוכחות לשתי הצדדים של הספק...

מצד אחד, העובדה שאנחנו נמצאים כרגע בצד המנצח – גורמת לנו לזיחיות ותחושת שליטה.

ומצד שני עומדים אותם רגעי אימה, בהם אנו עומדים בממ"ד, במקלט או בחדר המדרגות, שומעים את האזעקה ויודעים – אין לנו שום שליטה על מיקום הנפילה הבאה, ואין לנו מושג האם אנחנו עומדים לשרוד אותה...

והאדם, שנאבק כמובן על שליטה, מנסה כל הזמן למצוא לעצמו הגנות: טוב, כנראה שפגיעות ישירות זה משהו ששייך רק לרמת גן, בבני ברק? בבני ברק לא יפלו טילים...

אדם בן שמונים הוא שנהרג? טוב, זה כנראה בגלל הגיל, אלי זה לא קשור...

העיקר שהשליטה נשארת בידיים שלי. העיקר שלי זה לא יקרה.

פר ד. בין שני קולות

אם השאלה הזו היתה נשארת כמו חידה בעלמא שנחמד לפתור – מילא.

הבעיה היא, שהחידה הפנימית הזו, האם אני שולט או חסר אונים, היא חידת הקיום שלנו.

השאלה הזו היא מלחמה פנימית אינסופית. בתוכנו קיימים שתי קולות שנאבקים זה בזה בלי הפסקה.

קול אחד צועק: אתה שולט! אתה בעל הבית! אל תיתן לאף אחד להחליט עבורך! יש לך את זה!

והקול השני, גם הוא מחריש אוזניים: אתה לא שווה כלום! אפס, זה מה שאתה! אין לך סיכוי! תתיימש מראש!

וכל צד, כמובן, מנסה לגייס כמה שיותר הוכחות לטובתו... הכישלונות וההצלחות נערכים זה מול זה בכף המאזניים, והאדם כבר עייף מהמאבק הרגשי הפנימי הזה.

כל הבעיות הרגשיות – נובעות מהניסיון לפתור את השאלה הזו.

כל הסכסוכים, הבעיות החברתיות, המורכבויות עם היקרים לנו, הכעס על מי שלא מגשים את ציפיותי, העלבון מאלה שלא מכירים בי מספיק – הכול נובע מהניסיון להבין האם אני שולט במצב או לא.

ובשהקדוש ברוך הוא, אומר ר' אשר, רוצה לעזור לנו להתמודד נכון עם הבעיה הקיומית הזו – הוא מביא מלחמה לעולם...

פר ה. בין חיים למוות

מה פשר המצווה של 'ובחרת בחיים'?

האם הבחירה האם לנשום עוד נשימה, או לפעום עוד פעימת לב, היא בידיים שלנו?

והרי חז"ל הם שאמרו 'על כרחך אתה חי' – ועל כרחך אתה מת! זה כלל לא תלוי בנו!

אלא, מצוות הבחירה היא – לבחור במי שהחיים הם שלו. ב'חיי החיים'.

כאשר ניצבות בפניי שתי אפשרויות: האם לבחור בשליטה שלי על החיים, האם לזרום עם החשיבה הטבעית כביכול החיים ואיכות החיים נתונים בידינו, או לשחרר את האחיזה הדמיונית הזו ולהעביר אותה למי שהחיים באמת שלו, לחיי החיים - אומר לנו הקדוש ברוך הוא: **תבחרו בי.**

השאלה היא: איך אפשר לדרוש מאיתנו דבר כזה?

אם הדרישה היתה רק לדקלם 'ברוך השם', ובתוך הלב להמשיך לסמוך על הפלוס בחשבון הבנק או על מערכות ההגנה האוויריות – זה אכן לא כל כך קשה.

אבל לעזוב באופן מוחלט, גם בעומק הלב, את ההישענות על משהו מוחשי וקיים, על החכמה שלי, על התוכניות והרעיונות שלי, על מה שאני מבין – ולהיזרק על מציאות רוחנית שאין לי שום דרך להבין או לתפוס בשכל האנושי?

איך זה אפשרי בכלל?

פר ו. בין עונש לאהבה

מסופר על יהודי חכם – אך אביון מרוד. בכל בוקר היה מתיישב לארוחת הבוקר יחד עם תשעת ילדיו, ומחלק לכל אחד מהסועדים פרוסת לחם אחת – וקצת 'מרמולדה' מתוקה...

באותו בוקר התנהג אחד הילדים בצורה לא הולמת, והאב החכם הזהיר אותו: **מויטלה, אם לא תירגע – אין היום מרמולדה!**

האזהרה לא הועילה הרבה, הילד המשיך בשגיונותיו, ולאב לא נותרה ברירה...

כשהתיישבו כולם לארוחה, עבר האב מילד אחד לשני, מעניק לכל אחד פרוסה אחת משביעה, וקצת מרמולדה...

כשהגיע לאותו ילד שובב, עקבו כולם אחר מעשיו במתח, רואים בעיניים מלאות רחמים את הילד הנעלב מקבל פרוסת לחם אחת, ותו לא.

כל הילדים קיבלו. הוא לא.

אי אפשר לתאר את ההרגשה הנוראית של אותו ילד. קנאה ומצפון, אכזבה ועלבון, כל אלו משחקים בליבו הקטן בו זמנית.

אבל אז, הבחין הילד בזווית עיניו הנעלבות באביו המתיישב לארוחה, ובצלחתו – פרוסת לחם. וזהו.

גם האבא לא לקח מרמולדה.

האמירה הזו, גם ללא מילים – ילד אהוב שלי, אני מעניש אותך, אבל ממשיך להיות אבא שלך – היא זו שמעניקה את החינוך האמיתי! היא ההוכחה הכי טובה שהעונש לא בא כנקמה – אלא כרצון אמיתי בטובתו!

'הוכח תוכיח את עמיתך', ראית את חברך מתנהג בצורה לא ראויה? אתה אכן מצווה להוכיח אותו – אבל באותה מידה אתה מצווה גם להוכיח לו, להוכיח – שאתה איתו! שאינך מזלזל באישיות שלו!

הרעיון הזה הוא הקדמה מצוינת להבין איך פותרים את החידה הקיומית, ואיך בוחרים בבורא הבלתי מושג – ולא בשליטה האנושית:

כי כשהקדוש ברוך הוא רוצה לעזור לנו לחזור למקום הנכון ולבחור בו – הוא נותן לנו את שני הקטבים האלה:

מצד אחד – מעניק לנו הצלחה, מוכיח לנו אהבה.

ומצד שני – מעניק לנו אתגרים, מוכיח שאנחנו לא יכולים לבד.

פר. ז. בין ליצ'ענסק לאניפולי

יוכח ארוך ויסודי התנהל בין שני האחים הקדושים, הרבי ר' אלימלך והרבי ר' זושא: מהי הדרך הנכונה להתחבר לבורא העולם?

הרבי ר' אלימלך אמר: **התבוננות בגדולתו של השם היא הדרך הנכונה, היא זו שממחישה בפנינו עד כמה אנחנו קטנים ושפלים.**

ואילו הרבי ר' זושא טען: **אדרבה, ככל שנתבונן בשפלות שלנו, בחוסר היכולת שלנו להחזיק מעמד לבד – נגיע מכך להכרה בגדולתו האנסופית של השם.**

כדי להכריע את הויכוח, החליטו האחים הקדושים לשאול את רבם, המגיד ממעזריטש.

המגיד שמע את הצדדים, והכריע: **האמת ששתי הדרכים נכונות, אבל ההתחלה – צריכה להיות מתוך הכרה בשפלות העצמית...**

הבה נתבונן לרגע בתשובתו של המגיד: האם אין כאן סתירה כלשהי?

אם שניהם צודקים, ואין זה משנה מאיפה להתחיל – מה הפירוש ש'ההתחלה צריכה להיות מתוך שפלות עצמו'!?

אלא, יש כאן יסוד עצום:

כידוע, חייו של הרבי ר' זושא היו רצופים בקשיים, הוא סבל מעוני ומחסור, ביתו היה ריק ומט לנפול, וגם 'שלום בית' איכותי לא היה לו יותר מידי...

כשהאדם מתמודד עם מציאות לא פשוטה, השפלות העצמית שלו ברורה, הוא לא משוכנע בגדולתו העצמית יותר מידי...

אבל, בדרך כלל המציאות הזו לא מובילה אותו לענווה – אלא דווקא לעצבות...

כשהאדם לא שולט על חייו, הוא בדרך כלל עצוב, מיואש וחוסר שמחת חיים.

כשהאדם נקלע למערבולת של פחדים, זה לא בהכרח מחבר אותו להשם – אלא יותר לחרדות, תסכולים וחוסר יכולת להיות נוכח בהווה...

אמר הרבי ר' זושא:

כשאתה נמצא במצבים לא פשוטים, כשאתה כבר רואה את חוסר השליטה שלך – שאל את עצמך: **אם אני לא שולט, אז כיצד יש לי בכל זאת זמנים של הצלחה? איך יכול להיות שבכל כך הרבה תחומים אחרים – אני כן מצליח?**

השפלות העצמית, היא זו שמעוררת אותי לחשוב, ולהבין – **חייב להיות שיש כאן ליצידי בורא גדול וכל יכול, והוא זה שכל העוצמה נתונה בידי! הוא זה ששולט על חיי!**

אם אני נשאר תקוע רק עם השפלות, אם אני מעסיק את המוח שלי רק בקושי, בפחד, בכישלון – ברור שזה יגרום לי להיסחף לעצבות ודיכאון.

אבל אם באותם רגעים אני נזכר בכל אותם רגעי שמחה והצלחה שלי, ואני מבין שיש כאן בורא גדול ששומר עלי – הפכתי את ה'עצבות' ל'שפלות'!

מעצבות שמרסקת לי את התקווה, מחרדות שמשבשות לי את החיים וגונבות לי את ההווה – עברתי ל'שפלות' שמחברת אותי לבורא, ומבהירה לי היטב במי עלי לבחור כאן...

כשהרבי ר' זושא מדבר על כך שהאדם צריך להגיע מ'שפלות עצמו' ל'גדלות הבורא' – הוא מדבר על אותם רגעים שהאדם אכן מגלה את שפלות עצמו...

פר. ח. בין גדלות לשפלות

הרבי ר' אלימלך, שחייו הגשמיים היו טובים יותר, ודאי מול אחיו הקדוש – הגיע לאותה המסקנה, אבל מהכיוון ההפוך:

כשהאדם שרוי בהצלחה, כשכל התוכניות שלנו מתגשמות, כשהחיכוך בין הרצוי למצוי כמעט לא קורה, כשכולם מסביבנו אוהבים אותנו, מעריכים את מי שאנחנו ורוצים בקרבנו – אנחנו כמובן ממלמלים 'ברוך השם',

אבל האם אנחנו באמת מודים להשם על כל הטוב הזה?!

האם התחושה שלנו היא הודיה מוחלטת? הכרת הטוב מעומק הלב? הבנה שכל זה לא מובן מאליו, ולא מגיע לנו בכלל, ואלה רק חסדי השם המוחלטים?

או שבירכתי הלב מתגנבת לה מחשבה שבכל זאת, יש בנו משהו מוצלח, שאנחנו בכל זאת יצוקים מחומר איכותי יותר, שהחכמה, היצירתיות, היכולות הבינאישיות שלנו – הם אלו שהביאו לנו את ההצלחה?

החלקים הטובים בחיים שלנו לא בהכרח מחברים אותנו להשם, אדרבה, בדרך כלל האדם סוחב אותם להגדלת הגאווה שלו...

אומר הרבי ר' אלימלך:

באותם רגעים בהם אתה חווה הצלחה – אל תשכח את רגעי השפל שלך!

כשאתה נישא על זרי התהילה – תעמיד מול עיניך את אותם רגעים בהם חשבת שהעולם נגמר, את כל הפעמים בהם נכשלת ונפלת ולא הצלחת!

כשאתה נושם אוויר פסגות – אל תשכח את התהומות העמוקים בהם כמעט שקעת!

אם תזכיר לעצמך את כל רגעי חוסר האונים, השאלה תצוץ מעצמה: **אז רגע, אם אני כל כך לא מוצלח – איך בכל זאת קורים לי כל הדברים הטובים האלה? איך אני בכל זאת כל כך מצליח?**

חייב להיות שיש כאן בורא, אבא טוב, ידיד נפש, ששומר עלי ונותן לי הצלחות! זה כלל לא שלי!

ההבנה הזו הופכת את ה'גאווה' – **לגילוי עצום של גדלות השם...**

כשהרבי ר' אלימלך מדבר על התחלה מ'גדלות הבורא' במטרה להגיע ל'שפלות עצמו' – הוא מדבר על אותם רגעים בהם אתה אכן רואה את הפסגות...

ד"ר ט. בן שתי המלחמות

האדם צריך להחזיק בתוך ליבו שני מחסני נשק עוצמתיים:

במחסן אחד, עליו לאחסן את כל רגעי ההצלחה המדהימים, ובמחסן השכן – את כל הכישלונות, הכאבים והנפילות.

ואז, כאשר תבוא המלחמה האמיתית, והוא ימצא את עצמו מתמודד עם צד אחד עוצמתי, עם הצלחה אדירה – או עם כישלון כואב במיוחד, **כל מה שעליו לעשות כדי לצלוח את המלחמה, זה לפתוח את המחסן המתאים ולשלוף את הנשק הנכון!**

צריך כאן זהירות מיוחדת, כי בדרך כלל אנחנו נוטים לשלוף את הנשק ההפוך:

ברגעי כישלון, הנטייה הטבעית היא להיזכר בכל אותם רגעי כישלון שהצטברו במחסן – ואז הכישלון גורם לנו להתייאש ולהתרסק לחלוטין...

וברגעי הצלחה? פתאום אנו פותחים את מחסן ההצלחות, ו-הופ, אנחנו 'עפים' כלפי מעלה מרוב גאווה, כי תראו כמה אני מוצלח...

אומר המגיד ממעזריטש: שים לב שאתה פותח את המחסן הנכון!

ברגעי כישלון – תיזכר בהצלחות, ותבין שהקדוש ברוך הוא לא עוזב אותך...

וברגעי הצלחה – אל תשכח את חוסר האונים הצורב שלך, ותבין שההצלחות לא שייכות אליך...

ומה קורה ברגעי שגרה? ברגעים בהם אנחנו לא חווים הצלחות גדולות במיוחד – אך גם לא נתקלים בחוסר אונים?

על כך אומר המגיד: **תמיד עדיף להתחיל ב'שפלות', להתבונן בכישלונות, כי הנטייה הטבעית היא הרי תמיד לגאווה – יותר מאשר לייאוש...**

ד"ר י. בן שבת למשען

הנדנה הזו, בין כישלונות להצלחות, יכולה מצד אחד להיות סיבה לבלבול ותהייה אינסופית של האדם, אבל היא גם יכולה להיות המסלול שלו לחיבור אמיתי לבורא!

הקדוש ברוך הוא מעביר אותנו דווקא במסלול הזה, בין 'שבטך' ל'משענתך', בין מכות קשות – לסייעתא דשמיא אדירה, **כדי לגרום לנו להבין שהתקווה לא נמצאת בגוף הגשמי והבלתי שולט – אלא רק בו יתברך שמו!**

זוהי העזרה השמיימית שלו אלינו, לסייע לנו לבחור בחיי החיים...

לקבלת העלון המודפס – כבתי המדרש דחסידי ספינקא:

בני ברק – רחוב דונולו 11 • ירושלים (עברית ואנגלית) – רחוב בר גיורא 28 • בית שמש – רחוב יונה בן אפית (ליד 'איחוד הצלה') • סטמפורד-היל – Clapton Common 117

לעילוי נשמת הרכנית מרת חנה פעשא ע"ה

בת יבלחט"א מרן רבי ישראל חיים טליט"א

י"ל ע"י 'נקודות של אור' – ספינקא, ע"פ הבנת הכותב. להצטרפות לרשימת התפוצה – לתרופות והארות – ניתן לפנות במייל: a0504171897@gmail.com